

מכאן שהכהן מקריבה בעצמו, ומקשה: **הא**, וכי דין זה שהכהן מקריב את מנחתו אם ירצה, **מהכא** [מפסוק זה] **נפקא**, והרי מהתם **נפקא** [ממקום אחר הוא נלמד]?! דתניא: **מנין לכהן שבא ומקריב את קרבנותיו של עצמו בכל עת ובכל שעה שירצה**, ואפילו במשמר שאינו שלו, ואינו צריך ליתנו לאנשי המשמר?

תלמוד לומר [דברים יח ו]: "וכי יבוא הלוי (1) מאחד שעריך. **ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'!**"?

ומשנינן: **אי מהתם**, אם מ"ובא בכל אות נפשו", הוה **אמינא** כי **הני מילי**, דבר [קרבן] שאין בא על חטא רק אותו מקריב בעליו הכהן, אבל דבר שבא על חטא, אימא לא יקריב החוטא עצמו. (2)

ומקשינן: **והא**, שכהן חוטא מקריב את קרבנו, נמי, וכי מהכא **נפקא**, והרי מהתם **נפקא**; דתניא: כתיב [במדבר טו כז]: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה... וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשנגה

שמנחה של ישראל אנו באים ללמוד.

אלא לכך בא הכתוב "והיתה לכהן כמנחה", להקיש מנחת חוטא של כהנים, למנחת חוטא של ישראל, ולומר לך: מה מנחת חוטא של ישראל נקמצת, אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת.

אי [שמא תאמר], מה מנחת חוטא של ישראל נקמצת ואף שייריה נאכלין, אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת, ואף שייריה נאכלין —

תלמוד לומר "לכהן כמנחה", ללמד, דוקא לכהן כמנחה. שלענין מעשי הכהן במנחה, אכן השוותה אותן התורה, לומר שהיא נקמצת על ידו, ולא לאישים כמנחה, שלא השוותה אותן לענין מה שעולה על האישים, ואף שבמנחת חוטא של ישראל אין עולה אלא הקומץ, במנחת חוטא של כהנים עולה הכל על האישים.

הא כיצד? קומץ קרב בעצמו, ושיריים קריבין בעצמן.

וכאן שבה הגמרא לדברי תנא קמא, שלמד

לאנשי משמר, ומשנינן: לא בא הכתוב לומר שאינו צריך ליתנה לאנשי משמר, אלא בא הכתוב לומר "שתהא עבודתו כשירה בו" וכלשון הברייתא, ואפילו אם היה הוא מאנשי משמר, הייתי אומר שלא יקריב אדם את קרבנו שלו הבא על חטא; כן היה נראה מן הסברא, ומלשון הברייתא "שתהא עבודתו כשירה בו", ומקושת הגמרא מ"וכפר הכהן", ומלשון רש"י לעיל בברייתא שכתב: "שתהא עבודתו כשירה בו: כהן שחטא מקריב הוא עצמו מנחתו", ולא

מאחר שהצרך הפסוק ללמדנו שמנחת חובתו אינה נאכלת; וראה עוד בחידושים המיוחסים לרשב"א, ובחידושי רבי ארי' לייב [מאלין] חלק ב סימן מג.

1. היינו הכהן, ובעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים "לויים".

2. לכאורה נראה בביאור הענין, דמתחילה סלקא דעתין שהפסוק בא לומר שאינו "צריך" ליתנה

לפני ה' לכפר עליו".

והרי די היה לומר "וכפר הכהן על הנפש השוגגת", ובכל זאת הוסיף הכתוב ואמר "בחטאה בשגגה", מלמד בכך הכתוב שהכהן מתכפר על ידי עצמו, שאפילו חטא נפשו של כהן, יכפר הוא עצמו על נפשו.

הרי למדנו שאף קרבנות הבאים על חטא החוטא מקריב, ולמה לי "והיתה לכהן כמנחה"!?

ומשנינן: אי מההוא, מ"וכפר הכהן", הוה אמינא כי הני מילי על חטא שעשה בשוגג הכהן מתכפר על ידי עצמו, כי בזה עוסק הכתוב "וכפר הכהן". אבל אמזיד של הכהן, עדיין לא שמענו שמתכפר על ידי עצמו —

קא משמע לן "והיתה לכהן כמנחה" האמור גבי מנחת חוטא הבאה גם על שבועת העדות, שנשבע עד לשקר במזיד שאינו יודע עדות לחבירו, שאף אם היה הכהן מזיד הוא מתכפר על ידי עצמו.⁽³⁾

תניא אידך: רבי שמעון אומר: מנחת חוטא של כהנים —

נקמצת, והקומץ קרב בפני עצמו, והשיריים קריבין בפני עצמן.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

הקומץ קרב בעצמו, והשיריים מתפורין על בית הדשן, ומפרש לה ואזיל.⁽⁴⁾

אמר רבי חייא בר אבא: הוי בה [תהה בה] רבי יוחנן בדברי רבי אלעזר:

בית הדשן דהיבא [באיזה בית הדשן הם מתפורים]?

אי דלמעלה, היינו על הדשן הצבור על גבי המזבח מאפר הקרבנות, כלומר, שמקטירים אותם על גבי המזבח; כך אי אפשר לומר, כי אם כן היינו דאברה [נמצאו דבריו של רבי אלעזר כדברי רבי שמעון אביו], שהרי אף לרבי שמעון שם הם נקטרים, ובמה נחלק עליו?!⁽⁵⁾

מיתה —

מהו שיחשב להן? ופשיט לה מדברי אלעזר ברבי שמעון, דאמר: מתפורין על גבי הדשן שלמטה, כדמפרש בפרק ואלו הן מנחות, הדא אמרה: נותנו בלילה, ונותנו לאחר מיתה, ומחשב להן; אמר רבי יוסי בר בון: אינו מחשב להן, שלא הוכשרו לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח; ובמהרש"א שם תמה על דמיון הירושלמי להא דרבי אלעזר ברבי שמעון, וראה ב"קין אורה" שם; וראה ב"שלמי יוסף" בביאור כל דברי הירושלמי.

5. כתב ב"שיטה מקובצת" בשם תוספות חיצוניות: ואם תאמר: אימא, דלרבי שמעון יקריב אותם על גבי המערכה, [ואילו לרבי

הזכיר כלל ענין אנשי משמר, וכן לא הזכיר את זה בפירוש המיוחס לרש"י.

3. ב"שפת אמת" צידד, שרבי שמעון חולק על דין זה, כיון שלשיטתו אין לנו מקור לדין זה; וראה עוד שם שתמה על הרמב"ם שלא הזכיר חידוש זה שאפילו על עבירת זדון הכהן מכפר על ידי עצמו; וכן תמה ב"זבח תודה".

4. בתוספות בסוטה כג א ד"ה הקומץ, הביאו מירושלמי [סוטה ג ו]: אילין שיריים משום מה הם באים, משום קומץ או משום שיריים; אי תימר משום קומץ, אינו נותנו בלילה, ואינו נותנו לאחר מיתה, ואינו מחשב להן [היינו פיגול]; ואי תימר משום שיריים, נותנו בלילה ונותנו לאחר

השיריים קרבים, אלא הולכים הם לאיבוד על שפך בית הדשן?!

אחיכו בני הישיבה עליה דרבי אבא:

וכי יש לך דבר שיפרישוהו מתחילה להיות קרב לאיבוד! (7)

אי דלמטה, שמא תאמר: מתפורים הם על שפך הדשן (6) שמחוץ לשלש מחנות; אף כך אי אפשר לומר, כי תיקשי, שהרי, וכי יש לך דבר שקרב למטה?!

אמר ליה רבי אבא: דילמא, שמא אכן אין

וילקא ד יב, ונכמבואר גם בתוספות שהיה בחוץ, ולא כפי שהגיהו ברש"י; והתוספות הקשו עליו: אם כן הוי נפסל ביוצא?!

וב"קין אורה" כתב, שאין כאן קושיא כל כך, דאם כך היא מצותה לשורפה שם אין בזה פסול יוצא, כמו פרים ושעירים הנשרפים; וראה גם ב"שפת אמת" ובכתבים המיוחסים לגרי"ז.

ולכן פירשו: על בית הדשן הגדול שהיה בעזרה, ששם היו שורפים פסולי קדשי קדשים, ופרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול קודם זריקה, ראה זבחים קד ב; וביאר ב"קין אורה" [לפי מסקנת הגמרא דבאמת הולכים לאיבוד], והיינו, דילפינן מקרא דלא ניתנו שיריים אלו לא לאכילה ולא להקרבה, והרי הם כמו פסולי המוקדשין; ונסתפק: אי נשרפין שיריים אלו מיד, או אחר עיבור צורה, ראה שם אריכות בזה.

ובשם רבינו תם הביאו: במקום שמניחין תרומת הדשן אצל הכבש; וכן פירש רש"י עצמו ביבמות ק א, וכן הוא כאן בפירוש המיוחס לרש"י; והתוספות דחו פירוש זה: דתרומת הדשן קודם התמיד היה, ואחר התמיד היו מקריבין קרבנות ומנחות, ואז כבר נצטנן.

7. כתבו התוספות: ואף על גב דאיכא שתי הלחם הבאין בפני עצמן, דלשריפה קאתיין, כדאמרינן לעיל מו ה [פירוש: לדעת רב יוסף שם, שמן התורה הם לשריפה, "קין אורה"]; שאני התם, דעיקר מצוותן עם הכבשים לאכילה. וב"קין אורה" העיר על דבריהם, שהרי

אלעזר ברבי שמעון מקריבו על גבי התפוח, שם נאסף הדשן?!

ויש לומר: ד"בפני עצמן" [לשון משנתנו הוא "קומץ קרב בעצמו ושיריים קרבים לעצמן"] משמע שלא במקום המערכה, והיינו תפוח; וראה גם בפירוש המיוחס לרש"י; וראה ב"מקדש דוד" סימן ה סק"ג, שהגדר בזה הוא, שאין השיריים כמו הקומץ, דרק על הקומץ יש דין הקטרה גמורה כשאר קמצים, אבל לא השיריים, ראה שם תוספת ביאור בזה, וראה עוד בכתבים המיוחסים לגרי"ז.

אבל רש"י מכתב יד כתב: אי דלמעלה, הצבור על גבי המזבח, כלומר שמקריב השיריים על גבי המזבח, היינו דאבוה, ועל פי זה נתבאר בפנים.

וראה ב"קין אורה" ד"ה גמרא הא, שכתב, דאם כי מדברי הירושלמי [המובאים בהערה 4] נראה, שלרבי שמעון אין זו הקטרה גמורה, מכל מקום מפשטא דתלמודין משמע, דלרבי שמעון השיריים גם כן הקטרה גמורה היא, דאי לאו הכי הוה מצי למימר, דרבי שמעון ורבי אלעזר ברבי שמעון מחד קרא ילפי, [היינו ד"כליל תהיה" לא קאי על מנחת חוטא, כדמפרש הגמרא לרבי אלעזר ברבי שמעון בהמשך הוסיגיא], אלא לרבי שמעון ישרף למעלה, ולרבי אלעזר ברבי שמעון ישרף למטה, אלא ודאי לרבי שמעון הקטרה גמורה היא,

6. רש"י מכתב יד כאן, והיינו חוץ לשלש מחנות, במקום שריפת הפרים הפנימיים, ראה

ולכך הקדים אביי לפרש את סוף המקרא, משום שהרי הכתוב אומר "וכל מנחת כהן" ומשמע: אין חילוק במנחותיו, ולזה ביאר אביי, ד"וכל מנחת כהן" על סוף הכתוב הוא עולה, שלענין אכילה אף חובתו אינה נאכלת.

אמר תמה ליה רבא לאביי: וכי סבינא חריפא מפסקא קראי, וכי יש בידך סכין להפסיק את המקראות, ולפרש את מה שאמר הכתוב "וכל מנחת כהן" דמשמע כל המנחות, דזה קאי על סוף המקרא ולא על אמצעיתו?!?

אלא אמר רבא, אין לחוש למה שאמר הכתוב "וכל מנחת כהן", והכתוב מתחלק כפשוטו:

כל מנחת כהן "כליל תהיה" נדבתו, "לא תאכל" חובתו.⁽⁹⁾

ומקשינן בין לאביי ובין לרבא:

ואיפוך אנא, שמא נהפך ונאמר: "כליל

תני אבוה דרבי אבין, כלומר, לעולם לאיבוד הם הולכים, וגזירת הכתוב היא, וכדתניא: כתיב [ויקרא ו]: "זה קרבן אהרן ובניו ... על מחבת בשמן תעשה. והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה [זו מנחת חביתין שמקריב כהן גדול בכל יום]. כליל תקטר. וכל מנחת כהן כליל תהיה, לא תאכל". ולכך הוסיף הכתוב ואמר "לא תאכל" אחר שכבר אמר "כליל תהיה", כדי ללמד: **לאכילה הקשתייה את מנחת חוטא של כהן למנחת חביתין, שלא תיאכל כמותה, ולא לדבר אחר להיות הכל נקטר.**

ותמהינן: **מאי קא אמר, איך אתה אומר שלאכילה בלבד הוקשה, והרי במנחת כהן עצמה כתוב "כליל תהיה"?!?**

אמר פירש אביי: הכי קא אמר הפסוק: כל מנחת כהן נחלק דינו:

"לא תאכל" מנחת חובתו של כהן, אבל לא תהיה כליל כמו מנחת חביתין.

"כליל תהיה" מנחת נדבתו כמנחת חביתין.⁽⁸⁾

8. לפי מה שפירש ה"קרבן אורה" [הובא בהערה לעיל], שעיקר קושיית הגמרא היתה, משום שנאמר "כליל תהיה", ואם הולכים השיריים לאיבוד אין זה "כליל", ניחא יותר תירוץ הגמרא, כי "כליל תהיה" באמת לא קאי אלא אמנחת נדבתו ולא על מנחת חובתו, ועדיין צריך תלמוד.

9. דברי רבא בקושייתו ותירוצו נתבארו על פי התוספות.

מצאנו בפרים ושעירים הגשרפים, שהדמים והאימורים קרבים, והבשר נשרף; אלא שקושיית הגמרא היא משום שנאמר "כליל תהיה" דמשמע הקטרה, ואם כן משתי הלחם לא קשה כלל, [כן נראית כוונתו; ומיהו יש להעיר, שרש"י מכתב יד כתב: יש לך דבר שקרב לאיבוד שיפרישו לכתחילה לכך; וזה אין שייך בקרבן שמפרישים את כולו כדי להקריב ממנו את אימוריו, ורק במנחה שייך להקשות כן, כי בשביל הקומץ אין צריך להפריש עשרון שלם, ואם כן שפיר הקשו התוספות משתי הלחם הבאים לשריפה].

תהיה" חובתו, "לא תאכל" נדבתו!?

ומשנינן: **מסתברא נדבתו הוה ליה לרבווי** [לרבותה] שתהיה גם כליל כמנחת חביתין, **שכן** דומה היא לה בשלשה:

א. **תדירה** היא מנחת נדבה כמנחת חביתין, שמנחת חביתין באה בכל יום, ואף מנחת נדבתו באה בכל יום אם ירצה.

ב. **לא חטי**, שתיהן אינן באות על חטא.

ג. **בסיפ ריחיה** [ריחה נודף] שתיהן בלולות בשמן ויש עליהם לבונה, תאמר במנחת חוטא שהיא חריבה ובלוי לבונה.⁽¹⁰⁾

ומקשינן: **אדרבה חובתו הוה ליה לרבווי** להיות כמנחת חביתין, **שכן** דומה היא לה בשנים:

א. שתיהן אינן באות אלא **עשרון** אחד, תאמר במנחת נדבה שהוא מביא עד ששים עשרון בכלי אחד כפי נדבת לבו.

ב. שתיהן קרבנות **חובה**.

ומשנינן: **הנך** — ההשוואות בין מנחת נדבה

לחביתין — **נפישן**, רבים המה מאשר השוואות מנחת החוטא לחביתין.

ומקשינן ל**רבנן** החולקים על רבי שמעון,⁽¹¹⁾ ואינם מחלקים בין מנחת חוטא למנחת נדבה:

האי "כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", **מאי עבדי ליה**, כלומר, למה היה צריך לומר "לא תאכל" אחר שכבר אמר "כליל תהיה"?!?

ומשנינן: **מיבעי להו** לכפל "לא תאכל" **לכרתניא**:

כתיב גבי מנחת חביתין "כליל תקטר", וכתיב גבי מנחת כהן "כליל תהיה לא תאכל", **איין לי אלא עליונה** [מנחת חביתין] **ב"כליל תקטר"** כלומר, שהיא נקטרת כולה, **ותחתונה** [מנחת כהן] **בלאו ד"לא תאכל"**

— **מניין ליתן את האמור של זה בזה**, שגם מנחת כהן נקטרת כולה, ואין אומרים שהקומץ לבדו נקטר, והשיריים נשרפים בחוץ — ⁽¹²⁾

הכתוב כרבי אלעזר בנו, ומטעם אחר הוא מחלק בין מנחת חוטא למנחת נדבה של כהן.

12. נתבאר על פי הראב"ד בתורת כהנים, הביאו ב"שפת אמת" ובכתבים המיוחסים לגרי"ז, [ודברי רש"י כאן סתומים מאד]; וב"שפת אמת" כתב שהוא דוחק, ופירש, שלא נאמר "קומץ קרב לעצמו ושיריים קרבין לעצמן"; [ויש להעיר: מנחת חביתין עצמה מנא לן?! ומיהו, לפי מה שכתב ב"מקדש דוד" שלשיריים — במנחת חוטא אליבא דרבי שמעון, ראה הערה לעיל — אין דין הקטרה גמורה, אם כן ניחא,

10. לפי פירוש אחד בפירוש המיוחס לרש"י; ועוד ביאר באופן אחר: דבזה ובזה כתיב "ריח ניחוח", לאפוקי מנחת חוטא שאין כתוב בה "ריח ניחוח"; והתוספות דחו פירוש זה, משום שאם כן תיקשי למה לא הזכירה הגמרא את הדמיון שיש בזה ובזה שמן ולבונה מה שאין כן במנחת חוטא.

11. רש"י **מכתב יד**; אבל התוספות כתבו, ששאלת הגמרא היא לחולקים על רבי אלעזר ברבי שמעון, ובכלל זה רבי שמעון; והיינו משום שגם רבי שמעון הרי אינו מפרש את כפל

ומנין ליתן את האמור של זה בזה, ואף אוכל מנחת חביתין עובר בלאו — (13)

תלמוד לומר: "כליל" "כליל" לגזירה שוה: נאמר כאן במנחת כהן "כליל" ונאמר להלן במנחת חביתין "כליל":

מה להלן מנחת חביתין ב"כליל תקטר", אף כאן מנחת כהן ב"כליל תקטר".

ומה כאן מנחת כהן בא הכתוב ליתן לא

תעשה על אכילתו, אף להלן במנחת חביתין ליתן לא תעשה על אכילתו. (14)

בעי רבינא: כהן (15) שאכל מן האימורין (16) שדינם להיות נקטרים על גבי המזבח מהו שיעבור עליהם משום לאו ד"לא תאכל", כדמפרש ואזיל?

ומפרש רבינא את ספיקו: לאו דזרות, היינו לאו ד"וכל זר לא יאכל קודש" נויקרא כב

י[(17) לא קא מיבעיא לי, אין לי ספק שודאי ב-TU

ד"כליל תקטר" משמע הקטרה גמורה].

13. מנחת חביתין שהיא של כהן ממילא היא בכלל "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל"; וראה בזה בכתבים המיוחסים לגרי"ז לעיל נא ב, מה שכתב בזה על פי ספר המצוות להרמב"ם.

14. ולרבי אלעזר ברבי שמעון הדורש "לא תאכל" למנחת חובה, כיצד הוא הדין לענין לאו ד"לא תאכל", ראה בתוספות סוף ד"ה לאו דזרות, וב"קרבן אורה" ד"ה גמרא בעי, וב"חזון איש" ליקוטים כריתות סקי"א.

15. א. הקשה החזון איש [קדשים עמוד קעב סקי"ב]: למה נקט "כהן", שהרי בכליל אין מקום לחלק בין כהן לזר, והספק הוא: אי קרא דוקא במנחה, או בכל כליל?! וכן תמה ב"קרבן אורה".

וכתב ה"חזון איש", דצריך לומר, דלא נקט "כהן" אלא לאשמועין דחייב משום זרות; וראה ברמב"ם [מעשה הקרבנות יא ג] "וכן האוכל כזית מכל האימורין, בין כהן בין ישראל לוקה. כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה".

וראה עוד בקרבן אורה שתמה על לשון הפירוש המיוחס לרש"י שכתב: כהן שאכל את האימורין מזבח של כהן, כי מאי איריא זבח של כהן, במנחות הוא דאיכא נפקא מינה בין כהן

לישראל, אבל באימורין ליכא נפקא מינה בין כהן לישראל ובשניהם כליל הוא.

ב. [לכאורה דין הקומץ כדין האימורין לענין "לא תאכל", ומה שלא נסתפקה הגמרא בקומץ, אפשר שיש לומר על פי דברי רש"י שפירש את ספק הגמרא "מי קאי אכל הנקטרים, או דילמא אמנחות לחודייהו", ואם כן במנחות עצמם פשיטא לגמרא שהוא חייב; אך יש לדון בזה, כפי שיתבאר בהערה בעמוד ב].

16. כתב רש"י: מן האימורין: כליות ויותרת הכבד; וצריך ביאור, למה נקט דוקא אלו ולא חלבים?! וראה בזה בחידושים המיוחסים לרשב"א.

וב"שלמי יוסף" סימן קיב ביאר על פי מה שהביא מתשובת ה"אור שמח", שלמד מדברי התוספתא והתורת כהנים, שאין לאו ד"לא תאכל" בחלבים, וביאר את הטעם משום שאין איסור זה אלא במה שאם לא היה מוקדשין היה מותר לאכול, אבל במה שאסור אפילו כשהוא חולין, אין בו משום "לא תאכל"; ואולם בתוספות סוף ד"ה לאו דזרות, כתבו בהדיא דגם בחלבים יש לאו זה, וכן מבואר מלשון הרמב"ם [מעשה הקרבנות יא ג], שכתב "וכן האוכל כזית מכל האימורין ... לוקה", וכמו שהעיר שם.

17. כן פירש רש"י; והתוספות הקשו על זה, שהרי פסוק זה עוסק בתרומה, כמו שהוכיחו